

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket Lipien Mihály és Krémer Ibolya, a szeptemberieket a székesfehérvári közösség tagjai, sorrendben: Bognár Péter és Kinga, Papp Zoltán és Márta, Fekete Tibor és Zsuzsa, Cseh András és Szilvia készítette.

Augusztus 6. — Urunk Színeváltozásának ünnepe — Mk 9,2–10 — „Olyan jó itt lenni!”

Két és fél éves kis Rencsink nagyon kedvelt játéka a kuckózás. Általában az etetőszék állványát szoktuk letakarni egy pokróccal, és az a kis rejtékhely azonnal az ő saját házává, birodalmává válik. Amikor bebújik kedvenc helyére, onnan szólítgat minket, bekéri valamelyik kedvelt játékát. Húsvétra aztán kapott egy korszerű kuckót, ahová szinte bármikor elbújhat, hogy megélhesse a külön létet. De nem szeret sokáig elkülönülni, és még kuckózásakor is azt szereti, ha ott vagyunk mellette.

Amikor elolvastam Jézus színeváltozásának történetét, elsőként ez a családi kép jutott eszembe. Mindannyiunknak szüksége van időnként a kuckózó egyedüllétre. Azokra az alkalmakra, amikor időt és teret biztosítunk életünk átgondolására, az Istenre figyelő megállásra. Jézus tanítványai nemcsak elméletként hallották Mesterük útmutatását: „Te, amikor imádkozol, menj be a szobádba, zárd be az ajtót, s úgy imádkozzál...” (Mt 6,6) Látták azokat az elvonulásokat, amelyek a helyes cselekvés megkeresését és megtalálását szolgálták. Mesterük még a tanítványok összegyűjtése előtt is felkészült. A pusztaba vonulása az Atya akaratának keresését szolgálta.

Jól és helyesen cselekedni és dönteni csak Istenre figyelve tud az ember. Akit a

napi politikai események, az újságok hírözöne és a médiumok műsorpropagandája irányít, aki képtelen eljutni a saját belső szobájába, annak az élete nem sok értéket teremt. Legalábbis nem „bő termést” (Jn 15,8), amelyről Jézus beszélt a szőlőtő és szőlővessző hasonlatában. De a tanítványoknak a Jézussal eltöltött közös évekből még számos emlékük volt arról, hogy a Mester nagy jelentőséget tulajdonít az imádságnak. A kenyérszaporítás utáni „választási kampányból” kimenekül: „Miután hazaküldte őket, fölment egy hegyre, hogy egyedül imádkozzék” (Mt 14,23). Ezt megelőzően, amikor hírül viszik neki Keresztelő János lefejezését, ez olvasható a Máté-evangéliumban: „A hír hallatára Jézus elhajózott onnan egy magányos helyre, hogy egyedül legyen (Mt 14, 13). A legfontosabb félrevonulása pedig a Getszemáni-kertben történt, mert az volt az utolsó magánya. Attól kezdve már csak a politikai események hömpölygő áradata sodorta, amelyben a neki kiosztott drámai főszerepet kapta – a zsidó vezetők által megírt forgatókönyv alapján –, de már nem volt beleszólása a történetekbe.

A Tábor-hegyi élmény mögött érezték a tanítványok, hogy itt többről van szó, mint misztikus találkozásról az Ószövetség jeles személyiségeivel. A titoktartás

parancsát megtartva, maguk között mégis keresték a „halálból feltámad” kifejezés jelentését, értelmét. Saját életét és a körülötte zajló történeteket az az ember tudja megérteni, aki el tud vonulni a szobájába.

Ifjúkorom lelkeségére két nő volt nagyon nagy hatással: Avilai Teréz és Turiák Ildi. Szent Teréz a belső várkastély csodálatos világába vezetett be. Többször is elolvastam a Puskely Mária által lefordított könyvet. A legszebb, legfontosabb gondolatokat ceruzával aláhúztam. A harmadik elolvasás után már felesleges volt ceruzát venni a kezembe, mert a könyv szinte minden sora alá volt húzva. Ahogyan a tanítványoknak a Tábor-hegyi színeváltozás volt meghatározó élmény, számomra a belső várkastély felfedezése. Turiák Ildi pedig Szent Teréz misztikus elmélkedése mellé odatette a hiteles élet gyakorlatát. Életem első közösségi lelkigyakorlatának volt a vezetője Pilisszentlelken, még a hetvenes évek második felében. Engem akkor ő vitt fel a Tábor-hegyre. Jó volt három napig ott lenni, szerettem volna örökre ott maradni...

Testvérem! Itt a nyár, a szabadság, a pihenés, a kirándulások ideje. Szánsze időt arra, hogy megállj, és szobádban mindent lehalkítva odahallgass Istenedre?

Augusztus 13. — Évközi 19. vasárnap — Jn 6,41–51 —

„Mindnyájan Isten tanítványai lesznek”

A mi családuknban természetesnek számít, hogy sietünk haza, szeretünk minél több időt együtt tölteni. Ha estefelét telefonon keresünk olyanokat, akiknél sokan laknak együtt, és mégsem veszik fel a telefont, hangosan feltesszük egymásnak a kérdést: Hol tudnak ennyi ideig elmaradni? Időnként el is bizonytalanodunk, hátha mi vagyunk túlságosan zárkózottak, és éppen nekünk lenne szükségünk arra, hogy több időt töltsünk más emberek társaságában. Amikor a két és fél éves Rencsivel valamelyik játszótérre megyünk, szeretünk felpakolni labdából és homokozó eszközökből, mert legtöbbször a többi gyerek is szívesen él a lehetőséggel, hogy használhatja a játékokat. A gyerekek egymás közötti játéka pedig lehetőséget ad a szülőknek az ismerkedésre. Ilyen kettősség jellemzi az életünket. Zártabb a család közössége, de érezzük a környezetünk felé nyitás fontosságát is.

A mai vasárnap evangéliumi részletét János, a szeretett tanítvány írta le. Evangéliumát a Mester halálát követően legalább 60 évvel önti végleges formájába. A szöveg nem csupán Jézus életének és tanításának lényegét tárja elénk, de benne van az ősegyház hitének teológiája és megélt gyakorlata is. Evangéliumának fontos irányja, hogy a zsidóságot kimozdítsa abból a téves és beteges kiválasztottság-tudatból, amely elbizakodtatta tette őket. János evangéliuma a szinoptikusokkal ellentétben elsősorban a kisázsiai hellén diaszpórában élő közösségek számára kívánja befogadhatóvá tenni a Krisztus-eseményt. Pontosan a diaszpórában élő keresztények tudják, hogy bár Jézus zsidóként a zsidó nép közé érkezett, de küldetése messze túlmutat ezen a népen.

Az eucharisztikus beszéd nemcsak azt kívánja hangsúlyozni, hogy Jézus az élet kenyere, hanem arról is beszél – a zűgölődés miatt –, hogy mindnyájan Is-

ten tanítványai leszünk. Ez a fontos gondolat egyrészt visszautal Izajás prófétára, aki ezt írja: „Fiaid mindnyájan az Úr tanítványai lesznek” (Iz 54,13), másrészt pedig Jeremiás prófétára: „Ez lesz a szövetség, amelyet majd Izrael házával kötök, ha elérkeznek azok a napok – mondja az Úr: Bensejükbe adom törvényemet, és a szívükbe írom. Én Istenük leszek, ők meg az én népem lesznek” (Jer 31,33).

Ezeket a gondolatokat már a keresztény közösségek viszik tovább. A zsidó nép letért a kiválasztottság eredeti útjáról. Már saját magán belül sem képes a bensejébe adott és szívébe írt törvényre figyelni. A zsidóságnak ma már nincs az emberiség felé közvetíthető üzenete és küldetése. Hallunk róluk nap mint nap a hírközlő eszközökben – bár engem ezek a fogat-fogért törvényre épülő kölcsönös agresszivitások elsomorítanak –, de arról, hogy Isten ma mit üzen a zsidóságon

keresztül, semmit nem hallani. A kinyilatkoztatás vonatkozásában elnémultak. Isten azonban az élő közösségekben tudja hangját hallatni. Azokban, ahol a mennyből alászállott élő kenyeret eszik. Azt a kenyeret, amely a másokért tenni akarásra sarkall, amely az Istennel való szemé-

lyes kapcsolatra építi döntéseinket és cselekvéseinket.

A keresztény családok és közösségek nem zárkozhatnak el a világ elől, hanem hallatniuk kell hangjukat. Jézus mondta: „Ti vagytok a föld sója. Ha a só ízét veszti, ugyan mivel sózzák

meg? Nem való már egyébre, mint hogy kidobja és szétapossa az ember” (Mt 5,13).

Testvérem! Milyen a Te életed? Magányos, zárkózott, csak magadnak élő, vagy hordozod és közvetíted a szívedbe írt törvényt?

Augusztus 20. — Szent István király ünnepe — Mt 7,24–29 — Intelmek

Fiatal, lelkes papként magamat és másokat is a hegyi beszéd radikális megvalósítására buzdítottam. Ez a radikalizmus határozta meg a katolikus egyház által szentté avatott emberek megítélését is. Visszaemlékszem endrődi káplánságom idejére, amikor augusztus 20-án, első királyunk jeles ünnepén azt domborítottam ki a prédikációban, hogy István király megvakította „pogány” elveket valló rokonát, Vazult, kegyetlenül négyfelé vágta az ugyancsak másként gondolkodó Koppányt, és élve eltemette Thonuzobát. Ezek – bár nem vagyok történész – tudomásom szerint történelmi tények. A szeged-csanádi egyházmegyében működő Kardos Mihály szent életű paptársam pedig azokról a kutatási eredményeiről számolt be több mint húsz évvel ezelőtt, amelyek szerint Szent Gellért nem önként és dalolva ment el Bakonybélbe remetéskedni, hanem azért, mert püspöktársai kellőképpen bemőszerolták Gellértet a nagy király előtt. Miután István király rájött, hogy irigykedő főpaptársai alaptalán megrágalmazták Gellértet, visszahívta száműzetéséből, és – mint valóban méltó nevelőre – rábízta fia nevelését.

A katolikus egyház által szentté avatott emberek közül sokakat nagyon nehéz az evangélium tanításának mércéje alapján megítélni, és a szeretet tanításától idegen döntéseikre, tetteikre gyakran csak az akkori körülményei adják meg az enyhítő körülményt. Szent István király ünnepe a nagy király Intelmeit tartom szem előtt. Tudjuk, hogy az „Intelmek” a Karoling korban kialakult irodalmi műfajnak számított (úgynevezett „királytűkö”), amelyben a pápasághoz hű uralkodók legfőbb ismérveit foglalták össze. Ezt a

közismert királytűkröt dolgoztatta át István király egy udvari papjával olyan meghatározó írássá, amelyet egy magyar katolikusként a polcán kell tartania, és augusztus 20-án illik elolvasnia.

Intelmeiben István király sorra veszi, és fiának lelkére kóti az uralkodói erényeknek a gyakorlását: a hithűséget, főpapok tiszteletét, az ország előkelőinek megbecsülését, a király kötelességeit az igazságtévesztésben, idegenek védelmében, a tanácsurak meghallgatásában, az ősi hagyományokhoz való ragaszkodást, az imádságot, az irgalmasságot, a türelmet, alázatosságot, tisztességet és lelki tisztaságot. Ez a mű nem a mai SZDSZ-tagoknak íródott, akik a „Jöjjön el az én országom” közismert mondatával teszik világgossá, hogy senki és semmi sem szent azon kívül, amit ők annak mondanak. Az Intelmek azonban két nagyon fontos dolgot elmondanak annak, akinek nyitva van a szíve a jó, az igaz és a szép befogadására. Az egyik, amiről a mai evangélium is tanít, hogy építkezni csak sziklára, azaz erős alapra szabad, s az nem más, mint az evangélium tanítása. A másik pedig, hogy ennek az alapnak a jóság, irgalmasság és igazságosság tetteiben kell megnyilvánulnia.

A következőkben szubjektív módon kiemelem azokat a mondatokat az Intelmekből, melyeket nagyon értékesnek tartok: „...a szent hitet tesszük az első helyre... buzgalommal és éberséggel őrizd... példát mutass... a hit után az egyház foglalja el a második helyet... napról napra virágzó szorgalommal kell örködnöd a szentegyházon, hogy inkább gyarapodjék, mintsem fogyatkozzék... vigyázz a főpapokra, mint a szemed világára... ha

esetleg valamelyik azok közül, akiről szó van, kárhóztatásra méltó vétekekbe esik, dorgáld meg őt... tartsd mindig eszedben, hogy minden ember azonos állapotban születik, és hogy semmi sem emel fel, csakis az alázat, semmi sem társít le, csakis a góg és a gyűlölség... ha becsületet akarsz szerezni, szeresd az igaz ítéletet... a türelmes királyok királykodnak, a türelmetlenek pedig zsarnokoskodnak... az egynyelvű és egyszakú ország gyenge és esendő... a jövevényeket jóakarattalán gyámolítsad... az ifjakkal és a kevésbé bölccsel ne tanácskozz, ne is kérj tőlük tanácsot... ha ugyanis bölccsel jársz, bölcs leszel, ha a bolondokkal foglalkozsz, társul adod magad hozzájuk... az én szokásaimat pedig, melyekről látod, hogy a királyi méltósággal összeférnek, a kételkedés minden béklyója nélkül kövessed... az imádság megtartása a királyi üdvösség legnagyobb járuléka... imádkozz azért is, hogy a tétlenséget, tunyaságot elkeresse tőled... a királyt kegyesség és irgalmasság díszítse... légy mértékletes, szelíd, becsületes, szemérmes... mindenütt és mindenekben a szeretetre támaszkodva ne csak atyafiságot és rokonságot, vagy a főemberekhez, avagy a gazdagokhoz, a szomszédokhoz és az itt lakóhoz légy kegyes, hanem még a külföldiekhez is, sőt mindenkihez, aki hozzád járul.”

Testvérem! Hogyan ünnepeltek meg első nagy királyunk ünnepeit? Kirakodással, légi és vízi parádéval, tévézésel? Elővetted-e polcodról az Intelmeket, és elgondolkodtál-e rajta? Felfedezed-e benne azokat a gondolatokat, amelyek a Te személyes életedre is alkalmazhatóak?

Augusztus 27. — Évközi 21. vasárnap — Jn 6,60–69 —

„Ettől fogva több tanítványa visszahúzódt tőle...”

Szegedi tanulmányaim idejéből, szeminarista koromból emlékszem olyan esetekre, amikor az erőszakmentesség és a katonai szolgálat megtagadásának keresztény kötelességének hangsúlyozása miatt néhány fiatal ismerősöm otthagytott. Az erőszakmentesség tanításának hangoztatása még nem keltett senkiben pánikot, de a szolgálatmegtagadásra buzdítás már olyan határ átlépését jelentette, amely vészhelyzetet jelentett számukra. Ebben a helyzetben két lehetőség között válaszhatott az ember. Vagy általában beszél az erőszakmentességről, de nem buzdít olyan magatartásra, amelynek – bár logikusan következik az ellenszerezet tanításából – politikai következménye is van, vagy pedig vállalja annak kockázatát, hogy lesznek, akik elmaradnak.

Jézus az eucharisziáról elmondott tanítása végén szembesült azzal, hogy az emberek tűrő- és teherbíró képessége változó. Nem mindig és mindent képes el- és befogadni. Ez talán természetes, hiszen állandóan változunk, fejlődünk, és aminek ma még ellenszegültünk, holnapra talán már belátjuk és elfogadjuk. A felismert igazság közvetítésének módszerében válogathatunk, de tartalmát nem csonkíthatjuk meg csupán azért, mert lesz, aki elmegy. A Bokor Közösség is összeállíthatná azt a listát, amelyen azok neve szerepel, akik világi vagy egyházi karrierjük biztonsága érdekében inkább elmentek közülünk, mint hogy vállalják a politikailag és egyházilag is veszélyesnek minősített tanításokat. A baj voltaképpen nem az, hogy elmentek;

sokkal nagyobb baj, hogy nem jönnek vissza.

Azt meg kell érteni, és el kell fogadni, hogy bizonyos igazságok belátása és elfogadása időt vesz igénybe. De mindenki számára el kell jönnie annak a percnek, amikor következményeivel együtt vállalja azt, amit igaznak ismert fel. Jézus megkérdezte a Tizenkettőt: „Csak nem akartok ti is elmenni?” (Jn 6,67) Ez a kérdés azért érdekes, mert nem az áll itt, hogy megkérdezte a megmaradt hét vagy kilenc tanítványt. Azok, akik elmaradtak, nem tartoztak a legközvetlenebb tanítványi körhöz, akikkel Jézus együtt élt, és folyamatosan beszélgetett és foglalkozott. Az ő válaszuk mögött legfeljebb az a tény húzódt meg, hogy nincs jobb, ezért kihez mennének, illetve politikai változás

(hatalomra jutás) esetén csak tőle remélhetnek pozíciókat.

A szellemi-lelki fejlődésben előre kell haladnunk, nem állhatunk meg, mert aki megáll, az lassan le is épül. Hinnünk kell magunkban és másokban. Isten Lelke átsegít az akadályokon, ha megőrizzük nyi-

tottságunkat. Kis családi életemben is megtapasztalom a jó irányú változásokat. Ibolyám, aki korábban ódkodott a saját szavainkkal megfogalmazott imádságtól, mára az esti imába tölti bele a nap örömeit. Amikor elkezdjük az „Istenem, jó Istenem...” imádságot, akkor a kis Rencsi

jön-megy, tesz-vesz az égő gyertya körül. De amikor a Mami arról imádkozik, hogy mit köszönünk meg ma Jézusnak, akkor azonnal ott terem közöttünk, és figyel.

Testvérem! Hiszel-e önmagadban? Akarsz-e, tudsz-e még fejlődni? Nyitott és türelmes vagy-e az emberekhez?

Szeptember 3. — Évközi 22. vasárnap — Mk 7,1–8.14–15.21–23 — Az igazi tisztaság

Minden nép, így a zsidó nép fennmaradásának is egyik záloga hagyományaik, törvényeik megtartása, továbbadása volt. Alkalmazkodniuk kellett az adott fizikai, földrajzi, éghajlati körülményekhez, a szomszéd népekhez. Mindennapjaikat, vallási szokásaikat is több száz törvény szabályozta. Mózes törvényeit az írástudók az Ősök hagyományaival egészítették ki. Ez biztosította több ezer éves fennmaradásukat.

Jézus lelkiekben hozott megújulást, mégis először a testi, tisztasági szabályok terén próbálják kikezdeni. Nem vették észre a lényegét: az ember igazi tisztaságát nem a tápláléka, ruházata határozza meg, hanem gondolatai, cselekedetei, és ezek összhangja. Ez tesz bennünket különbbé másoknál – vallja Jézus –, nem pedig származásunk, ételünk, tisztálkodási szokásaink.

A fizikai (külső) szennynél sokkal károsabb a belső, szívből jövő gonoszság:

irigység, kevélység, lopás, gyilkosság, házasságtörés.

A mai világ információ- és fogyasztás-áradatában még aktuálisabb Jézus 2000 éve elhangzott figyelmeztetése

Kérdezzük meg magunktól minden héten: Meg tudom-e különböztetni a tisztát a szennyestől? Tudok-e figyelni szavaim, gondolataim tisztaságára? Összhangba tudom-e hozni ezeket cselekedeteimmel?

Szeptember 10. — Évközi 23. vasárnap — Mk 7,31–37 — „Mindent jól tesz”

Az evangélisták összesen 35 olyan epizódot jegyeztek le, amelyben Jézus – a jelenlevő szemtanúk előtt – valamilyen csodát visz véghez. Számos más szakaszban pedig egyszerűen utalnak rá, hogy Jézus egyéb csodákat is tett. Az elbeszelt csodák több mint a fele valamilyen betegségtől vagy testi fogyatékoságtól – láz, lepra, vízkór, bénaság, vakság, süketnémaság – szabadította meg a Jézushoz forduló személyeket. Jézus sok gyógyításának egyikéről hallunk a mai evangéliumban.

Képzelnék bele magunkat annak a halandónak a helyébe, aki süket és né-

ma. Fogyatékoságából kifolyólag mások segítségére szorul. Jézushoz is társai segítségével jut el, akik szintén hisznek abban, hogy a Mester meg tudja gyógyítani őt. Azáltal, hogy megnyílik a füle, és megoldódik a nyelve, a hit ajándékát befogadó ember jelképévé válik. Sokszor mi sem látunk, nem hallunk, és kemény a szívünk. Nekünk is szükségünk van olyan testvérekre, akik elvisznek – visszavisznek – Jézushoz. („Testvér, ha eloldnám kettős kötelek, szembesíts magammal, légy felelős értem!”)

De ki a süket? Csak az az ember, aki nem hallja a világ hangjait, vagy az is, aki nem hallja meg Isten igéjét? – Hányszor ütöttem el Jézus ujját a fülemről, hogy megnyissa azt?

Es ki a néma? Akinek nem jön ki emberi hang a száján, vagy pedig az is, aki nem közvetíti mások felé a hitvallást? – Engedem-e, hogy Jézus a számba nyúljon? Pedig Ő „mindent jól tesz: a süketnek visszaadja a hallását, a némának beszédét”.

Higgyük el, hogy Jézus meg tud gyógyítani minket!

Szeptember 17. — Évközi 24. vasárnap — Mk 8,27–35 — Jézus útján járni

Márk idejében, amikor az emberek dicsfénytől övezett „megváltókat” vártak, az elvetett és megölt Emberfiára vonatkozó ígéhirdetés kínos és botránkozató tanításnak számított. Ennek ellenére e tant minden körülmények között meg kellett őrizni, és az evangélium lényeges mondanivalójaként sértetlenségét biztosítani. Az embert azonban belülről csak akkor érinti meg ez az üzenet, ha belátja, a hívőnek ugyanazon az úton kell járnia, mint Jézusnak. A hit külsődleges megvallása könnyű, ám sokkal nehezebb az élet-

tel történő valóra váltása. A tiltakozás az ember belülről érintettségéből fakad. Adott esetben azonban hozzáférhető az embert ahhoz, hogy hitének csupán szavakban történő megvallása valódi hitté érlelődjék.

Az evangéliumi részben Jézus teszteli a tanítványokat, hogy mit tanultak az együtt töltött idő alatt. Válaszaikból derül ki, hogy nincsenek tisztában az Ő valóságával; nagy embernek tartják, de nem a megváltót látják benne. Péter a valóságra tapint, de úgy tűnik, nemcsak a tanítvá-

nyok, Jézus is korainak tartja ezt nyilvánosságra hozni. Sokat kell még fejlődniük, tapasztalniuk, hogy megerősödjének. A tanítványoknak testközelségből is nehéz volt elfogadni, megtenni a tanítást. Nekünk tér- és időbeli távolságból ugyanolyan nehéz a megváltót elfogadni, követni.

Képes vagyok-e mindenemet adni, magamat hátrahagyva másokért cselekedni? A kapott nehézségeket elfogadva, így is felajánlani tetteimet, életemet, hogy közelebb kerüljek a célhoz?

Szeptember 24. — Évközi 25. vasárnap — Mk 9,29–36 — Az elsőség jézusi mércéje

Jézus többször is utal arra, hogy életünkben milyen fontos az imádság és a hit. Ha van hitünk, akkor van reményünk arra is, hogy megszabaduljunk attól, ami nyomaszt, korlátoz bennünket. A böjt eszköz lehet a kezünkben, mely megerősíti lelkünket, és segíti a bensőségesebb, mélyebb imádságra való törekvésünket.

Jézus a nagy tömeg után – akik tanúi voltak a tisztátalan lélek kiűzésének – arra vágyik, hogy csak a tanítványokkal legyen. Fontos számára, hogy csak rájuk figyeljen, és a tanítványok órá. Ne legyen semmilyen zavaró körülmény, mert fontos dolgról akar velük beszélni. Gyakran mi is érezzük annak szükségességét, hogy

elvonulva a mindennapok nyüzsgésétől, csak néhány emberre figyelve készüljünk a ránk váró feladatokra. Jézus tudatni akarja a tanítványokkal, hogy mi vár majd rá. Az emberek megölik, de harmadnapra feltámad. A tanítványok azonban ezt hallva nem tudnak mit kezdeni a gondolattal, de ugyanakkor nem is kérdezik Jézustól, hogy mit szeretne közölni velük.

Hányszor vagyunk úgy, hogy számunkra érthetetlen dolgokra nem kérdezzük rá, nem járunk utána? Tudatlanságban, bizonytalanságban maradunk. Vagy azért, mert félünk, vagy azért, mert számunkra nem olyan fontos az a dolog.

A tanítványokat is más foglalkoztatja abban pillanatban. Arról vitatkoznak, ki a legnagyobb közülük. Mennyire „emberi” vonás! Bár már kiválasztottak, mégis versengenek. Valószínű, hogy mindegyikben benne van a vágy, hogy kiemelkedőbb legyen valamiben. De mi az, amitől az ember a legnagyobb, az első lehet? A tanítványok bizonyára másra gondoltak, mint amilyen választ kaptak Jézustól: „Aki első akar lenni, az legyen a legutolsó, és mindenki szolgája.” Hát ez az! Ez a mérce! És ennek alapján kell versengeni mindannyiunknak. Ezt kellett megtanulniuk a tanítványoknak, és ezt kell tanulnunk nekünk is!